



*„Obete holokaustu nie sú obeťami druhej svetovej vojny, ale sú obeťami hromadnej vraždy civilného obyvateľstva, čo sa mohlo udiť výlučne pod pláštikom vojnovnej vravy.“*

## Tomáš Lang

(\* 1942)

Tomáš Lang sa narodil počas 2. svetovej vojny v Budapešti. Obaja rodičia boli židovskej národnosti a ich pôvod ich počas holokaustu stál život. Tomáša sa ako siroty najskôr ujala matkina sestra Aranka a následne si ho adoptoval matkin brat Alexander s manželkou Helenou. Neskôr sa rodina z maďarského hlavného mesta presťahovala do Nových Zámkov. Tomáša a jeho rodinu sprevádzali prejavy antisemitizmu aj v po-vojnovom období. Stretával sa s ním v škole od spolužiakov aj učiteľov. Napriek tomu, že vo svojom profesijnom živote sa venoval technickým smerom aj matematike a za-vádzaniu počítačov, v dôchodku sa vrátil k téme holokaustu a dejinám židovstva na južnom Slovensku.

 podcast

 príbeh

# Aktivita 1: Strach z inakosti

skupinová, hromadná aktivita

## Cielová skupina:

základná a stredná škola

## Časová dotácia:

4 vyučovacie hodiny + mesiac príprav v domácom prostredí

## Téma:

antisemitizmus, xenofóbia, príbehy 20. storočia, intolerancia

## Ciel:

Na základe príbehu pamätníka a jeho rodiny poukázať na problém antisemitizmu a xenofóbie. Konkrétny príbeh a skúsenosť jednotlivca ako príslušníka menšiny zasadiť do širších spoločenských a historických súvislostí a ich prostredníctvom pomôcť pochopiť ako a prečo fenomén strachu z inakosti vzniká. Scitlivovať mladšiu generáciu voči rôznorodnej spoločnosti, v ktorej žijú, a pomôcť im chápať dôležitosť tolerancie a empatie.

## Pomôcky:

príbeh pamätníka, PC/tablet, pero/ceruzky, papier, tabuľa/flipchart, krieda/fixky

## Postup:

### 1. Fáza: objasnenie pojmov antisemitizmus a xenofóbia

(časová dotácia: 45 min)

- Diskusiu pedagóg/ička začne otázkou, či žiaci poznajú tieto pojmy a prípadne, ako im rozumejú. Definície si môže trieda zapísať na tabuľu/flipchart.
- Potom si žiaci s pomocou pedagóga/ičky vyhľadajú definície pojmov antisemitizmus a xenofóbia v slovníkoch a encyklopédiách na internete alebo v knižnej podobe.
- Následne učiteľ/ka so žiakmi v triede zrealizuje diskusiu na tieto témy.
  - > Najskôr diskutujú o tom, či všetci pojmy pochopili a čo je potrebné si dovysvetliť.
  - > Je možné si zahrať asociačnú hru – aké asociácie/emócie vzbudzujú v žiakoch situácie, ktoré môžeme definovať ako prejavy xenofóbie a antisemitizmu.
  - > Je tiež možné spolu tvoriť myšlienkovú mapu, do ktorej buď učiteľ/ka alebo vybraný/á žiak/žiačka zapisujú, čo k téme napadá jednotlivým žiakom.

### 2. Fáza: zoznámenie sa s príbehom pamätníka

(časová dotácia: 45 min)

- Žiaci si vypočujú alebo prečítajú príbeh pamätníka.
- Následne si rozdadajú vytlačený celý príbeh a vo dvojiciach vyhľadávajú momenty, v ktorých pamätník popisuje svoje skúsenosti s antisemitizmom u seba alebo svojich príbuzných.
- Dané situácie si môžu porovnať s tým, čo sa naučili v predchádzajúcej fáze, ako sa definuje xenofóbia a antisemitizmus.

### 3. Fáza: hľadanie a pochopenie príčin antisemitizmu

(časová dotácia: práca doma – časová dispozícia 4 týždne, práca na hodine – 45 min + 45 min)

- Žiaci dostanú zadanie od pedagóga/ičky, kde majú vyhľadať beletriu alebo film, ktorý sa venuje spracovaniu problematiky xenofóbie alebo antisemitizmu.
  - > Rozdelia sa do skupín po 4 žiakov a spoločne si vyberú knihu alebo film, ktorý si našťudujú. Budú mať na to časovú dotáciu 4 týždne.
- Následne odprezentujú umelecké dielo, ktoré si vybrali, a zamerajú sa na to, ako v ňom autori spracovali tému národnostnej neznášanlivosti. Každá skupina by mala dostať priestor 10 – 15 minút aj s možnosťou otázok od spolužiakov k jednotlivým témam.
- Posledná vyučovacia hodina v tejto fáze by mala byť venovaná zhrnutiu všetkých poznatkov. Prepojenie príbehu pamätníka a jeho rodiny s teoretickými poznatkami ako aj umeleckou reflexiou problematiky xenofóbie a inakosti.
  - > Pedagóg/ička môže povzbudiť diskusiu vhodnými otázkami a podnetmi na reflexiu:
    - > Na aké formy antisemitizmu alebo xenofóbie sme počas aktivity natrafili? Majú spoločné znaky?
    - > Vieme z našťudovaného pochopiť, ako a prečo sa niektorí ľudia chovali intolerantne voči danej menšine? (najčastejšie asi židovskej pri našich príkladoch)
    - > Ako je možné predchádzať nenávisti voči iným etnickým menšinám?
    - > Stali ste sa aj vy niekedy súčasťou situácie, v ktorej niekto prejavoval nenávisť voči niekomu len na základe príslušnosti k menšine?

## Aktivita 2: Ku komu patrím?

skupinová, hromadná aktivita

#### Cieľová skupina:

základná a stredná škola

#### Časová dotácia:

3 vyučovacie hodiny

#### Téma:

príbehy 20. storočia, vojna, osirenie, identita, empatia

#### Cieľ:

Prostredníctvom konkrétneho príbehu pamätníka priniesť žiakom tému osirenia. Rozvinúť širšie poznanie o dôsledkoch nielen 2. svetovej vojny, ale všetkých vojen ako ľudského fenoménu. Zamerať pozornosť žiakov na tzv. dejiny zdola a prepojiť ich s poznatkami, ktoré nadobudli o vojnách v rámci výuky.

#### Pomôcky:

príbeh pamätníka, PC/tablet, pero/ceruzky, papier, tabuľa, krieda/fixky, nástenka, pomôcky na jej vyzdobenie

#### Postup:

##### 1.Fáza: zoznámenie sa s témou a príbehom pamätníka

(časová dotácia: 45 min)

- Vypočúť si alebo prečítať príbeh pamätníka.

- Na podnet pedagóga/ičky si žiaci vo dvojiciach prečítajú príbeh ešte raz. Môžu ho mať aj vytlačený alebo pred sebou otvorený na tablete/počítači a zamerajú sa na to, ako popisuje pamätník, že prišiel o rodičov.
- Žiaci si do časovej línie zaznačia dôležité udalosti pamätníkovho života, najmä v súvislosti s tým, že prišiel o oboch rodičov. Učiteľ/ka môže zaznamenávať jednotlivé body na os, ktorú si znázornia na tabuli.

**2.Fáza: historicko-spoločenský kontext 2. svetovej vojny a jej následkov s dôrazom na obeť**  
(časová dotácia: 45 min)

- Žiaci si spolu s učiteľom zrekapitulujú dôležité udalosti 2. svetovej vojny, ktoré poznajú.
- Žiaci dostanú zadanie, aby si na internete (počítačoch/tabletoch) vyhľadali podrobnejšie informácie o vojnových obetiach z rokov 1939 – 1945. Informácie vyhľadávajú vo dvojiciach. Najmä by sa mali zamerať na počty vojnových sirôt. Učiteľ im pomôže s hľadaním overených a relevantných zdrojov.
- Dôležité informácie si vypíšu alebo skopírujú do wordového súboru. Následne diskutujú a porovnávajú si získané údaje.

**3. Fáza: prepojenie príbehu s historickými poznatkami a spoločenským kontextom**  
(časová dotácia: 45 min)

- Učiteľ/ka zorganizuje diskusiu so žiakmi na tému osirenia v širšom kontexte. Žiaci premýšľajú o tom, aké mohli byť rôzne osudy detí, ktoré osireli vo vojne, okrem varianty, ktorú zažil pamätník.
- Poznajú niekoho, kto je polosiroutou alebo sirotou? (Ak je niekto taký v triede, samozrejme, treba s témou pracovať citlivo a prispôbiť situácii.)
- Čo si žiaci myslia, aké dopady mohla mať strata rodičov na to, ako sa deti cítia?
- Aj v súčasnosti prebiehajú vo svete vojny. Pedagóg/ička upozorní žiakov na tento fakt a rozvedie diskusiu týmto smerom: Stretávajú sa deti v oblastiach s vojnovými konfliktmi s podobnými osudmi, aký mal náš pamätník?
- Na záver môžu žiaci zhrnúť svoje poznatky a pripraviť si na túto tému v triede nástenku.